

Renata Makarewicz

Sprawozdanie z konferencji naukowej "Świadomość językowa w perspektywie edukacyjnej", Opole 15-16 maja 2013 r.

Prace Językoznawcze 15/3, 81-84

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Sprawozdanie z konferencji naukowej „Świadomość językowa w perspektywie edukacyjnej”, Opole 15–16 maja 2013 r.

W dniach 15 i 16 maja 2013 r. w gmachu Uniwersytetu Opolskiego odbyła się ogólnopolska konferencja naukowa „Świadomość językowa w perspektywie edukacyjnej”. W obradach uczestniczyli metodycy kształcenia językowego i literackiego z wielu ośrodków akademickich całej Polski.

Zebranych powitała pomysłodawczyni i główna organizatorka spotkania prof. dr hab. Jolanta Nocoń. Przedstawiła ogólny cel spotkania naukowego i zachęciła do dyskusji licznie zebranych na sali uczestników konferencji oraz studentów polonistyki opolskiej. Przedpołudniowe spotkanie miało charakter obrad planarnych. Przedstawiono pięć referatów, które ułożyły się w pewien porządek zapowiadający dalsze części konferencji.

Pierwszy referat na temat „Próba przełożenia pojęcia świadomości językowej na działania dydaktyczne” wygłosiła prof. dr hab. Jadwiga Kowalikowa. Autorka nawiązała do fundamentalnego problemu – czego, jak i po co uczyć w ramach obowiązkowej edukacji językowej. Jej zdaniem, na tradycyjnie opisywane w tekstach metodycznych cele kształcenia pogrupowane w poziomy wiadomości, umiejętności i nawyków nałożyć należy spajającą całość zdolność wykorzystania rezultatów w praktycznym działaniu tekstotwórczym. Do wymiaru kształcenia językowego, komunikacyjnego i tekstowego prelegentka proponuje dołączyć wymiar czwarty – wolicjonalny. Przedmiotem namysłu w szkole należy uczynić język jako taki, nie zaś sztucznie budowane na potrzeby edukacyjne teksty podręcznikowe.

Następnie głos zabrał dr hab. Kordian Bakula, który wygłosił referat na temat „Świadomość językowa – świadomość dydaktyczna”. Na podstawie licznych przykładów dowodził on, że kształcenie językowe powinno opierać się na doświadczeniu uczniów, ich naturalnej ciekawości świata.

Dr hab. Agnieszka Rypel skierowała uwagę zebranych na wychowanie językowe, przedstawiając referat „Wychowanie językowe, czyli jak scalić rozproszoną świadomość językową”. Odwołując się do filozofii dialogu i pedagogiki humanistycznej, ukazała obecną w tekstach oświatowych ideę wychowania językowego. Istotna dla prelegentki jest aksjologia stanowiąca element kształcenia, poczynając od środowiska domowego, aż na wyższych etapach edukacyjnych kończąc.

Kolejna prelegentka reprezentowała ośrodek poznański. Prof. dr hab. Beata Gromadzka przedstawiła tekst zatytułowany „Stan świadomości językowej uczniów w komunikacji za pośrednictwem nowych technologii informacyjno-komunikacyjnych. Rozpoznanie”. Autorka przedstawiła umocowanie teoretyczne prowadzonych rozważań, a następnie omówiła liczne przykłady użycia przez

uczniów języka w komunikacji internetowej. Podniosła problem świadomości językowej użytkowników nowych mediów i dowodziła ich znacznych kompetencji w posługiwaniu się polszczyzną adekwatnie do sytuacji komunikacyjnej, grupy dyskutantów, tematyki konwersacji. Wydaje się, że uczniowie bawią się językiem, ale nie mają pełnej świadomości językowej w zakresie mechanizmów, które stosują.

Następny referat wygłosiła dr Renata Makarewicz, reprezentująca ośrodek olsztyński, która przedstawiła „Rozmowy o języku w przestrzeni szkoły”. Prelegentka przedstawiła autorską koncepcję uporządkowania relacji zakresowych następujących pojęć: *dyskurs lekcyjny*, *dyskurs szkolny*, *dyskurs edukacyjny*. Podjęła próbę nazwania, czym jest wspólnota dyskursu w odniesieniu do prezentowanego obszaru swoich badań. Wypełniła pojęcie przestrzeni komunikacyjnej w dyskursie szkolnym, określiła także jej dynamiczny charakter. W odniesieniu do komunikacji między nauczycielami i rodzicami uczniów istotną rolę odgrywa kompetencja komunikacyjna, która jest pochodną świadomości językowej. W części końcowej swojego wystąpienia autorka przywołała dwa cytaty z literatury metodycznej lat trzydziestych XX w., w których uznani naukowcy podnoszą rangę nauczycieli języka ojczystego. W konfrontacji z tymi przykładami przedstawiła fragmenty najnowszych głosów w dyskusji medialnej o stanie polskiej oświaty.

Ze względu na ostre reżimy czasowe dyskusję o referatach przedstawionych w części plenarnej zdecydowano się przenieść na spotkania popołudniowe.

Po obiedzie uczestnicy konferencji odwiedzili gościnne mury Archiwum Państwowego w Opolu, gdzie mieli możliwość wysłuchania interesującej prelekcji na temat zbiorów tam zgromadzonych. Zaprezentowano najstarszy iluminowany kodeks śląski, pochodzący z XV w. *Księgę praw miejskich Głubczyc*, a także kilka najcenniejszych średniowiecznych rękopisów.

W części popołudniowej obrady odbywały się w dwu sekcjach, w których zaprezentowano następujące referaty: dr Beata Udzik „Świadomość językowa gimnazjalistów – jaka jest i jak ją sprawdzać?”; dr Stefania Jagło „Wpływ testów gimnazjalnych na poziom świadomości językowej gimnazjalistów”; dr Ewa Oronowicz-Kida i dr Agnieszka Myszka „Świadomość językowa w zakresie użycia nazw własnych”; dr Anna Tabisz „Aspekt pozawerbalny uczniowskiej wypowiedzi mówionej”; dr Magdalena Krysińska „Język filmów animowanych a świadomość językowa dziecka”; dr Agnieszka Szczaus „Rozważania o języku w »Nowych Atenach« Benedykta Chmielowskiego”; dr Małgorzata Burzak-Janik „Czytanie tekstu poetyckiego w szkole poprzez język na przykładach z poezji Wisławy Szymborskiej”; dr Małgorzata Chmiel, dr Zofia Pomirska „Stan przygotowania studentów edukacji wczesnoszkolnej do kształcenia świadomości językowej uczniów klas I–III”; dr Gizela Kurpanik-Malinowska „Teksty literackie Kurta Drawerta na studiach germanistycznych w AJD w Częstochowie”.

Tę część konferencji zwieńczyła dyskusja prowadzona przez wszystkich jej uczestników. Zgodnie z formułą spotkań naukowych padały pytania do poszczególnych referentów, następnie zaś autorzy udzielali na nie odpowiedzi. Wymieniono wiele interesujących opinii. Zgodnie ustalono, iż istnieje pilna potrzeba opracowania nowej metodyki kształcenia językowego, która opierałaby się na rzeczywistości językowej towarzyszącej uczniom w życiu w ogóle, nie zaś tylko w sytuacji lekcyjnej. Prof. Jadwiga Kowalikowa wyraziła pogląd, iż szkoła nie może walczyć z życiem, jej zadaniem jest wspierać i kierunkować rozwój ucznia, w tym także jego świadomość językową i kompetencję komunikacyjną.

Drugi dzień konferencji przebiegał w formie obrad plenarnych. Zebrani wysłuchali czterech referatów. Dr Marta Szymańska zaprezentowała wystąpienie „Kształcenie językowe w dyskursie edukacyjnym po 1990 roku”, a prof. dr hab. Jolanta Nocoń rozważania na temat „Świadomość językowa w podręcznikach szkolnych – teoria i praktyka”. Oba referaty podejmowały zagadnienie dyskursu edukacyjnego uobeczonego w podręcznikach szkolnych. Spojrzenie z perspektywy historycznej, które przedstawiła dr Szymańska, stanowiło znakomite wprowadzenie do szczegółowej analizy zadań podręcznikowych, którą przedstawiła prof. Nocoń. Po raz kolejny pojawił się postulat ukonkretnienia wizji kształcenia językowego w postaci nowej metodyki opisującej sposoby pracy z uczniem tak z wykorzystaniem podręczników, jak również w innych formach działalności edukacyjnej.

Konferencję zakończyły dwa referaty o odmiennej tematyce. Dr Dorota Purdo mówiła na temat „Gramatyka opisowa czy gramatyki opisowe? Nauczyciel języka francuskiego wobec różnych propozycji opisu jego systemu gramatycznego”. Reprezentujący Instytut Badań Edukacyjnych dr Joanna Dobkowska i Adam Brożek przedstawili wystąpienie na temat „Jak świadomość językowa jest obecna w zadaniach testowych na różnych etapach kształcenia”. Przedstawione referaty wywołały ożywioną dyskusję na temat potrzeby zmian w polskiej oświacie i podniesienia rangi zawodu nauczyciela.

Majowe spotkanie w Opolu zgromadziło wybitnych przedstawicieli polskiej myśli metodycznej, którzy przyjechali z ośrodków akademickich całej Polski. Wszyscy zgodnie podkreślali wysoki poziom refleksji naukowej, który ujawnił się zarówno w przedstawionych referatach, jak również w dyskusji nimi wywołanej. Wymiana poglądów między zwolennikami pozostawienia funkcjonalnego nauczania gramatyki języka ojczystego w szkole w powszechnej (Kowalikowa, Makarewicz) i opowiadającymi się za usunięciem „martwej tradycji” (Bakuła, Nocoń) doprowadziła, jak się wydaje, do konsensusu. Zgodnie bowiem stwierdzono, że najważniejsze jest podmiotowe traktowanie ucznia i dążenie do rozwijania jego kompetencji komunikacyjnych, na co pozwala szeroko rozumiany pejzaż edukacyjny, w którym znajduje się miejsce dla obu tych koncepcji.

Postulat opracowania nowej metodyki kształcenia językowego pozwoli, jak stwierdzili ufnie patrzący w przyszłość uczestnicy konferencji, doprowadzić do wyłonienia się nowoczesnej koncepcji nauczania języka ojczystego w polskich szkołach XXI w.

Renata Makarewicz

Nowe zjawiska w języku, tekście i komunikacji IV: *Metafory i amalgamaty pojęciowe*. Pod red. M. Cichmińskiej, I. Matusiak-Kempy. Olsztyn 2012.

Ukazał się czwarty tom serii wydawniczej „Nowe zjawiska w języku, tekście i komunikacji”. Tom został poświęcony zagadnieniom językoznawstwa kognitywnego, a w szczególności metaforom i amalgamatom pojęciowym.

Stworzona przez Lakoffa i Johnsona, a przedstawiona w opracowaniu *Metaphors We Live By* (1980), teoria metafory konceptualnej oraz zawarta w *The Way We Think: Conceptual Blending And The Mind's Hidden Complexities* teoria amalgamatów pojęciowych Fauconniera i Turnera (2002) stanowią ogromny wkład we współczesne językoznawstwo.

W tomie zamieszczono dwadzieścia dwa artykuły, które mają często charakter interdyscyplinarny. Otwiera go tekst Miłosza Babeckiego dotyczący metaforyki wizualnej w grach internetowych. Autor zauważa, że metafory postrzegane są jako proces nie tylko językowy, ale także kognitywny. W artykule *Metaforyka wizualna w procesach wyrażania opinii społecznej na przykładzie wybranych polskich i zagranicznych gier internetowych* tłumaczy pochodzenie oraz funkcję metafory, która w grach on-line jest narzędziem wyrażania opinii o tematyce społecznej i politycznej.

W podobnym duchu, przenosząc koncepcję metafory na inne działy nauki, napisany jest artykuł Mateusza Mareckiego i Macieja Paprockiego *From Vivaldi to Coca-Cola commercial – conceptual representation of winter in selected musical pieces*. Autorzy dowodzą, że struktury w muzyce są odzwierciedleniem ludzkich procesów kognitywnych. Jako przykład tej teorii prezentują konceptualizacje pojęcia „zima” w sześciu utworach muzycznych i wykazują podobieństwa w ich przedstawianiu.

Artykuł Mateusza Sajny *What do we know about blending and translation? The analysis of selected examples from the computer game Dragon Age 2* doty-